

4. Организация спортивного досуга населения ФРГ //Культура и искусство за рубежом. Сер. Культурно-просветительная работа. Самодетельное творчество. Экспресс-информ. 1988. Вып. 1. – 12с.

ІСТОРИЯ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАРУБІЖЖІ

ЛЮБОВ ЧЕХОВСЬКА

Львівський державний інститут фізичної культури

Найбільшою актуальністю проблема використання вільного часу набула у другій половині ХІХ ст.

Ритм життя маси працівників у промислових центрах ХІХ ст. диктувався темпом машинної праці, а дрібних торговців та власників невеличких підприємств – конкурентною боротьбою. Урбанізація міст призводила до перенаселення, виникнення значної кількості житлових кварталів. У містах проживала значна кількість колишніх мешканців сільської місцевості, що звикли до простору, народних ігор та змагань простонеба. Це було однією з причин виникнення рекреаційної діяльності [1].

У рекреаційному русі діяли організації різних типів, зокрема: релігійні, напіввійськові, муніципальні (територіальні) та фабричні. Вони значно відрізнялись одна від одної за сферою та характером діяльності.

Релігійні організації. Серед них значну прихильність до рекреаційного аспекту фізичної культури проявляли Асоціації молодих християн. Вони вбачали рекреацію засобом більш ефективного розповсюдження релігійних доктрин та релігійного виховання. Асоціація утворювала навколо своїх соборів та шкіл спортивні ігрові майданчики, парки для відпочинку, включалась в організації програм проведення різноманітних заходів простонеба, розповсюджувала ігрові види спорту. Католицькі організації також залучались до розповсюдження рекреаційного руху. Церква забезпечувала свої молодіжні осередки шахами, майданчиками для ігор в кеглі, а також засобами для різноманітних ігор простонеба. Вона прагнула зосередити у своїх руках керівництво спортивними об'єднаннями та гуртками.

З метою координації розрізаних зусиль по активізації рекреаційного руху у 1911 р. було утворено Міжнародний союз католицьких організацій фізичної культури із центром в Римі.

Напіввійськові молодіжні організації. Разом із діяльністю релігійних організацій робилися спроби організувати позашкільний фізкультурний рух, який забезпечував би військову підготовку та тренування у період між закінченням школи та військовою службою. Окремі спроби утворення таких організацій мали місце у різних країнах. Однак, Англія досягла найбільшого успіху. Найбільш успішним виявилось створення інспектором кавалерії колоніальних військ Робертом Бейден-Пауеллом руху бойскаутів. Він організував з дітей ефективно діючі групи розвідників. На базі цього досвіду він утворив систему випробувань та бойскаутських "законів", яка не тільки відповідала інтересам англійського правлячого класу, а задовольняла потреби підрастаючого покоління. За кілька років рух бойскаутів розповсюдився по цілому світу, оскільки в його основу було покладено засади добровільності, товариської співпраці, взаємодопомоги, задоволення. Особливої популярності рух набув у США, Канаді, Угорщині, Чехії, Польщі.

Територіальні і заводські організації. Перші акції з організації міських та районних майданчиків для ігор, парків та клубів для відпочинку здійснені також в Англії.

У школах пролетарських кварталів Лондона та інших промислових міст наприкінці 70-х років XIX ст. з'явилися школи нового типу – філантропіни. Серед відомих філантропів відомі імена Г.Фіта (1763 -1836 рр.) та Гутс-Мутса (1759-1836рр). Фізичному вихованню у таких школах приділялась значна увага не тільки на офіційних заняттях, але і позанавчальний час. Вони після навчання виводили учнів на прогулянки, на майданчики для ігор, здійснювали туристичні мандрівки.

Перші спроби об'єднати рекреаційні організації в єдине ціле відбулися в США. Наслідком стало створення у 1885 році Американської асоціації відновлення здоров'я та фізичного виховання. У 1887 р. відкрилися перші рекреаційні клуби в Нью-Йорку. Один із перших таких клубів було відкрито на території іллінойського сталелитейного заводу. Причиною його виникнення було прагнення інженерів, техніків, робітників до активного відпочинку, розваг, зняття напруги. Аналогічні центри пізніше виникли на інших підприємствах. Вже тоді, внаслідок спостережень було помічено, що люди, котрі надавали перевагу активному відпочинку були краще підготовлені, мали міцніше здоров'я. Продуктивність їх праці була вищою.

Таким чином, слід дбати про рекреаційну діяльність своїх працівників, тим самим зберігаючи у продуктивному стані кваліфіковану робочу силу, а ніж весь час позбавлятися від хворих працівників. Отже, гімнастичні вправи, ігри, прогулянки стали невід'ємною частиною дозвілля робітників. Великі концерни почали охоче фінансувати розвиток рекреації.

Одним із родоначальників організованого рекреаційного руху в США вважається лікар Лютер Гулік (1865-1918). Він відстоював та розповсюджував думку, що за допомогою ігор на свіжому повітрі можна не тільки зміцнювати здоров'я, але й здійснювати виховний вплив. Він вважав, що керовані прогулянки та ін. заняття, що пов'язані із перебуванням на свіжому повітрі та отриманням задоволення, можуть стримувати у відповідних рамках "агресивність" підростаючого покоління [2].

У справі розробки форм рекреаційної діяльності міжнародного значення набула діяльність викладача університету поляка Хенріка Йордана (1842-1907рр.) на ділянці площію 8га утворив у Кракові вірцевий ігровий майданчик. Під впливом його діяльності виникли так звані "Йорданські сади", де кожний, незалежно від віку і статі, міг знайти можливості занять іграми та гімнастикою, купанням, участю у змаганнях. У відповідності до правил, соціальні інструктори допомагали тим, хто відвідував майданчик, слідували за порядком та використанням спортивного інвентарю [3, 4].

У 1906р. утворилася Американська асоціація ігор на майданчиках та національна рекреаційна асоціація У 1925 році в Італії була створена організація "Діяльність після роботи", у 1935 році - утворена Центральна рада фізичної рекреації Англії, яка намагалась вирішити проблеми вільного часу та пов'язати їх з фізичним вихованням. Вона мала вплив на виробничі та релігійні рекреаційні організації країни [3, 4].

Організацією рекреаційної діяльності на місцях займалися: у Німеччині - Центральна комісія сприяння іграм молоді та дорослих; в Данії - Національна комісія сприяння іграм школярів; в Швейцарії - Швейцарське товариство ігор та екскурсій, у Італії - Комісія молодіжних ігор та розваг. Вони проводили публічні диспути, рендували порожні земельні ділянки, знайомили наглядачів парків та їх відвідувачів

із найпростішими іграми та розвагами. Наприкінці XIX - на початку XX ст. періодична преса вищезгаданих країн розглядала рекреаційний рух, нарівні з гімнастикою та іншими видами спорту, як самостійну форму діяльності [3, 4].

У період між двома світовими війнами рекреаційна діяльність у зарубіжжі отримала додаткових стимулів. Саме в цей час проводив свої дослідження та практичні спроби інтенсифікації праці американський інженер Фредерік Вінслоу Тейлор (1856-1915рр.). Він прагнув до автоматичного виконання робочих рухів працівниками та скорочення часу проведення виробничих операцій. Саме він прийшов до думки про необхідність рухливих перерв. Його називають одним із засновників виробничої фізичної культури.

У 20-ті роки продовжився розвиток положення про необхідність узгодженості умов праці з фізіологічною економічністю рухів людини. Одночасно, психологи почали наголошувати на тому, що гімнастичні рухи, перерви у процесі роботи вносять вигідні корективи у графік (криву) стомленості під час праці.

Всі зазначені вище фактори сприяли активізації рекреаційного руху на виробництві та чисельності рекреаційних організацій.

У повоєнні роки значно зросла кількість рекреаційних організацій у Скандинавських країнах. Наприклад, у Швеції в 50-х роках почали працювати більше 5 тис. осередків з фізичного виховання та рекреації, завдяки чому третина населення була охоплена названою діяльністю.

Починаючи з 60-х років рекреаційні засади фізичної культури різних країн зарубіжжя почали розвиватися в рамках міжнародного руху "Спорт для всіх".

Таким чином, можна стверджувати, що рекреація була і залишається невід'ємною частиною життя людей у різні історичні періоди.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Выдрин В.М., Джумаев А.Д. Физическая рекреация – вид физической культуры //Теория и практика физической культуры, 1989, №3.- С.2-3.
2. Рекреология – система наук об отдыхе. - Киев: Знание, 16с.
3. Dumazedier J. Towards a society of leisure/ L.,1967, p.25.
4. Kaplan M. Leisure: theory and policy. New-York. 1958, p.22

ТУРИЗМ: ЕТАПИ ТА ФАКТОРИ РОЗВИТКУ

ОКСАНА ТИМЕЦЬ

Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини

Незважаючи на те, що туризм є складною соціально-економічною системою, працює на забезпечення людини ефективним відпочинком і виконує ряд освітніх завдань, при вмілому поєднанні з краєзнавчими дослідженнями туризм виконує виховну і пізнавальну функції. З цього випливає, що таке соціальне явище, як туризм є багатограним і впливає на суспільство, на свідомість його членів і особливо на формування свідомості підростаючих поколінь.

Туризм у своєму розвитку і становленні пройшов п'ять основних етапів:

I – маршрутні мандрівки людини в найдавніші часи – дотуристичний період;

II – з найдавніших часів до виникнення перших туристичних агентств – період зародження туризму як галузі;

III – від виникнення перших турагенств до початку XX століття – період становлення туризму як галузі;

IV – з початку XX століття до 50-х років XX ст. – період формування індустрії туризму;

V – з початку XX століття до наших днів – період масового туризму.

Фактори, що сприяли розвитку туризму співпадають із факторами, які лежать в основі розвитку краєзнавства. Виділяємо такі фактори:

- розвиток суспільства, виникнення торгівлі, розподіл праці;
- поява людей, які не зайняті в суспільному виробництві й управлінні, що могли подорожувати;
- виконання віруючими релігійних обрядів і паломництв до святих місць, що прийало створенню в цих місцях необхідних умов для проживання (тобто це були ті ж самі послуги, якими забезпечувались пізніше туристи);
- розвиток культури, науки, мистецтва, який сприяв появі мандрівників, які, подорожуючи, прагнуть ознайомитись з визначними пам'ятниками мистецтва, а також здобути освіту в інших країнах, вивчати іноземні мови;
- пізнання людиною природи, відкриття ресурсів її впливу на здоров'я людини, що сприяло розвитку подорожей з метою оздоровлення;
- збільшення частки вільного часу, що дало можливість людині раціонально і ефективно використати його для пізнання різних куточків світу;
- поява засобів пересування, що скорочують велику відстань між країнами;
- збільшення кількості населення та різні демографічні процеси;
- погіршення екологічного стану довкілля та потреба у його вивченні.

Проаналізовані фактори, свідчать про те, що туризм є невід'ємною частиною у складеннях рідного краю.

У науковій літературі на сьогоднішній день немає єдиного визначення туризму. Його різнохарактерність пояснюється тим, що даний термін відображає багато різних видів подорожування. Це визначає туризм не лише як спосіб проведення вільного часу, а як форму виховного впливу на особистість. В походах і поїздках, крім відпочинку, зміцнення здоров'я, підвищується загальний культурний рівень мандрівників, вони дізнаються багато нового й цікавого про територію де подорожують.

ЛІТЕРАТУРА:

Лизон І.А. Філософія туризмології //Туризм на порозі XXI століття: освіта, культура, екологія. Матеріали міжнар. наук-практич. конф. – К., 1999. – 268 с.

РОЗВИТОК КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНОГО РУХУ НА ГАЛИЧИНІ ДО 1939Р.

ЯРОСЛАВ ЛУЦЬКИЙ

Прикарпатський університет імені Василя Стефаника

Український краєзнавчо-туристичний рух на Галичині бере початок у XVIII ст. Історично на досвід європейського туризму. Велику роль у його становленні в 20-30-х рр. цього ст. зіграв В.Барський, який половину свого життя провів у мандрівках і